

IV

(Retsakter vedtaget inden den 1. december 2009 i henhold til EF-traktaten, EU-traktaten og Euratomtraktaten)

EFTA-TILSYNSMYNDIGHEDENS BESLUTNING

Nr. 190/09/KOL

af 22. april 2009

om 69. ændring af de proceduremæssige og materielle regler for statsstøtte, hvorved der indføres et revideret kapitel om midlertidige retningslinjer for statsstøtte, der ydes for at lette adgangen til finansiering under den nuværende finansielle og økonomiske krise

EFTA-TILSYNSMYNDIGHEDEN ⁽¹⁾,

SOM HENVISER til aftalen om Det Europæiske Økonomiske Samarbejdsområde ⁽²⁾, særlig artikel 61 til 63, og protokol 26 til denne aftale,

SOM HENVISER til aftalen mellem EFTA-staterne om oprettelse af en tilsynsmyndighed og en domstol ⁽³⁾, særlig artikel 24 og artikel 5, stk. 2, litra b),

SOM TAGER I BETRAGTNING, at Tilsynsmyndigheden i henhold til artikel 24 i aftalen om Tilsynsmyndigheden og Domstolen skal sætte EØS-aftalens bestemmelser om statsstøtte i kraft,

SOM TAGER I BETRAGTNING, at Tilsynsmyndigheden i henhold til artikel 5, stk. 2, litra b), i aftalen om Tilsynsmyndigheden og Domstolen skal udstede meddelelser og retningslinjer for sager, der er behandlet i EØS-aftalen, hvis dette er udtrykkeligt fastsat i denne aftale eller i aftalen om Tilsynsmyndigheden og Domstolen, eller hvis Tilsynsmyndigheden finder det nødvendigt,

SOM ERINDRER OM de proceduremæssige og materielle regler for statsstøtte, som Tilsynsmyndigheden vedtog den 19. januar 1994 ⁽⁴⁾,

SOM TAGER I BETRAGTNING, at Kommissionen for De Europæiske Fællesskaber (i det følgende benævnt Europa-Kommissionen)

⁽¹⁾ I det følgende benævnt »Tilsynsmyndigheden«.

⁽²⁾ I det følgende benævnt »EØS-aftalen«.

⁽³⁾ I det følgende benævnt »aftalen om Tilsynsmyndigheden og Domstolen«.

⁽⁴⁾ Retningslinjer for anvendelse og fortolkning af artikel 61 og 62 i EØS-aftalen og artikel 1 i protokol 3 til aftalen om Tilsynsmyndigheden og Domstolen vedtaget og udstedt af Tilsynsmyndigheden den 19. januar 1994, offentliggjort i EFT L 231 af 3.9.1994, s. 1, og EØS-tillæg nr. 32 af 3.9.1994, s. 1. Retningslinjerne blev senest ændret den 29. januar 2009. Herefter benævnt »retningslinjer for statsstøtte«. Der findes en opdateret version af retningslinjerne for statsstøtte på Tilsynsmyndighedens websted: <http://www.eftasurv.int/fieldsofwork/fieldstateaid/guidelines/>

den 25. februar 2009 vedtog en meddelelse om ændring af de midlertidige rammebestemmelser for statsstøtte, der ydes for at lette adgangen til finansiering under den nuværende finansielle og økonomiske krise ⁽⁵⁾,

SOM TAGER I BETRAGTNING, at ovennævnte meddelelse også er relevant for Det Europæiske Økonomiske Samarbejdsområde,

SOM TAGER I BETRAGTNING, at der skal sikres en ensartet anvendelse af statsstøttereglerne i hele Det Europæiske Økonomiske Samarbejdsområde,

SOM TAGER I BETRAGTNING, at Tilsynsmyndigheden ifølge punkt II under overskriften »GENERELT« i slutningen af bilag XV til EØS-aftalen efter høring af Kommissionen skal vedtage retsakter, der svarer til dem, som Kommissionen vedtager,

SOM HAR HØRT Europa-Kommissionen,

SOM ERINDRER OM, at Tilsynsmyndigheden har hørt EFTA-staterne om spørgsmålet ved brev af 31. marts 2009,

HAR VEDTAGET FØLGENDE BESLUTNING:

Artikel 1

De midlertidige retningslinjer for statsstøtte, der ydes for at lette adgangen til finansiering under den nuværende finansielle og økonomiske krise (i det følgende benævnt »midlertidige retningslinjer«), gælder fra den 29. januar 2009 til den 31. december 2010.

Det er fastsat i de midlertidige retningslinjer (i de afsluttende bestemmelser), at Tilsynsmyndigheden eventuelt også vil klarlægge sin tilgang til bestemte spørgsmål yderligere, hvis det skønnes nødvendigt.

⁽⁵⁾ Den konsoliderede udgave blev offentliggjort i EUT C 83 af 7.4.2009, s. 1.

Anvendelsen af de midlertidige retningslinjer har vist, at det er nødvendigt at foretage en yderligere afklaring af anvendelsen af EØS-aftalens artikel 61, stk. 3, litra b), de gældende regler for fastsættelse af referencesatsen og kalkulationsrenten og brugen af statsstøtte i form af garantier.

Retningslinjerne for statsstøtte ændres ved at indføre ændringer i det kapitel i retningslinjerne, der har betegnelsen Midlertidige retningslinjer for statsstøtte, der ydes for at lette adgangen til finansiering under den nuværende finansielle og økonomiske krise.

Følgende ændringer af de midlertidige retningslinjer får virkning fra datoen for denne beslutnings vedtagelse:

1. Følgende indsættes som sidste afsnit i punkt 4.1:

»EFTA-staterne skal derfor bevise, at de statsstøtteforanstaltninger, de anmelder til Tilsynsmyndigheden i henhold til disse retningslinjer, er nødvendige og relevante for at afhjælpe en alvorlig forstyrrelse i en EFTA-stats økonomi og står i rimeligt forhold dertil, og at alle betingelserne er opfyldt.«

2. Punkt 4.3.2 ændres således:

a) litra a) og b) affattes således:

»a) for små og mellemstore virksomheder giver EFTA-staterne et nedslag på op til 25 % i den årlige præmie, der skal betales for nye garantier ydet i overensstemmelse med »safe harbour«-reglerne i bilaget (*)

(*) Præmierne i bilaget præciserer »safe harbour«-reglerne i retningslinjerne for statsstøtte i form af garantier, idet der tages hensyn til sikkerhedsstillelse på forskellige niveauer. De kan også anvendes som benchmark for beregningen af det forenelige støtteelement i garantiforanstaltninger, der falder ind under punkt 4.2 i disse retningslinjer.

Beregningen af »safe harbour«-præmierne er baseret på de margener, der er angivet i retningslinjerne for referencesatsen og kalkulationsrenten, idet der tages hensyn til et yderligere nedslag på 20 basispoint (jf. fodnote 12 i ovennævnte retningslinjer). De »safe harbour«-præmier, der er fastsat i retningslinjerne for statsstøtte i form af garantier, er fortsat maksimumsgænsen for hver ratingkategori. Med hensyn til definitionen af sikkerhedsstillelse på de forskellige niveauer henvises til fodnote 2 på side 1 i retningslinjerne for referencesatsen og kalkulationsrenten.«

b) for store virksomheder giver EFTA-staterne også i forbindelse med nye garantier et nedslag på op til 15 % af den årlige præmie for nye garantier, beregnet på grundlag af »safe harbour«-reglerne i bilaget.

b) litra f) affattes således:

»f) Garantien dækker ikke over 90 % af lånet i hele lånets løbetid.«

c) litra h) affattes således:

»h) Et nedslag i garantipræmien ydes i højst to år efter, at garantien blev ydet. Hvis det underliggende lån har en løbetid på over to år, kan EFTA-staterne i endnu en periode på højst otte år anvende »safe harbour«-præmierne i bilaget uden nedslag.«

3. Punkt 4.4.1 affattes således:

»4.4.1. I retningslinjerne for referencesatsen og kalkulationsrenten er der fastlagt en metode for beregning af referencesatsen, der er baseret på den etårige interbankrente (IBOR) med tillæg af margener fra 60 til 1 000 basispoint, alt efter virksomhedens kreditværdighed og sikkerhedsstillelse. Tilsynsmyndigheden kan ændre metoden til beregning af referencesatsen og kalkulationsrenten af hensyn til de gældende markedsvilkår. Hvis EFTA-staterne anvender den metode til beregning af referencesatsen og kalkulationsrenten, som er fastsat i de retningslinjer, der gælder på lånetidspunktet, og opfylder betingelserne i nærværende retningslinjer, er renten på lånet principielt ikke forbundet med statsstøtte.«

4. Punkt 4.5.1 affattes således:

»4.5.1. I Tilsynsmyndighedens retningslinjer for referencesatsen og kalkulationsrenten er der fastlagt en metode for beregning af referencesatsen, der er baseret på den etårige interbankrente (IBOR) med tillæg af margener fra 60 til 1 000 basispoint, alt efter virksomhedens kreditværdighed og sikkerhedsstillelse. Tilsynsmyndigheden kan ændre metoden til beregning af referencesatsen og kalkulationsrenten af hensyn til de gældende markedsvilkår. Hvis EFTA-staterne anvender den metode til beregning af referencesatsen og kalkulationsrenten, som er fastsat i de retningslinjer, der gælder på lånetidspunktet, og opfylder betingelserne i nærværende retningslinjer, er renten på lånet principielt ikke forbundet med statsstøtte.«

5. Der indsættes følgende bilag:

»BILAG

»Safe harbour«-præmier i henhold til de midlertidige retningslinjer, angivet i basispoint (*)			
Ratingkategori (Standard & Poor's)	Sikkerhedsstillelse		
	Høj	Normal	Lav
AAA	40	40	40
AA+ AA AA-	40	40	40
A+ A A-	40	55	55
BBB+ BBB BBB-	55	80	80
BB+ BB	80	200	200
BB- B+	200	380	380
B B-	200	380	630
CCC og derunder	380	630	980

(*) For virksomheder, der ikke har en kredithistorie eller rating på grundlag af en vurdering af deres balance (som f.eks. visse SPV-selskaber eller nystartede virksomheder), kan EFTA-staterne give et nedslag på op til 15 % (25 % for SMV) i den specifikke »safe harbour«-præmie, der er fastsat til 3,8 % i retningslinjerne for statsstøtte i form af garantier. Præmien må dog aldrig være lavere end den, der ville gælde for moderselskabet eller moderselskaberne.«

Det nye kapitel findes i bilag til denne beslutning.

Artikel 2

Denne beslutning er rettet til Republikken Island, Fyrstendømmet Liechtenstein og Kongeriget Norge.

Artikel 3

Kun den engelske udgave er autentisk.

Udfærdiget i Bruxelles, den 22. april 2009.

På EFTA-Tilsynsmyndighedens vegne

Per SANDERUD
Formand

Kurt JÄGER
Medlem af kollegiet

BILAG

Midlertidige retningslinjer for statsstøtte, der ydes for at lette adgangen til finansiering under den nuværende finansielle og økonomiske krise

1. FINANSKRISEN, DENS VIRKNINGER FOR REALØKONOMIEN OG BEHOVET FOR MIDLERTIDIGE FORANSTALTNINGER
 - 1.1. *Finanskrisen og dens indvirkning på realøkonomien*
 - (1) Den 26. november 2008 vedtog Europa-Kommissionen (i det følgende benævnt »Kommissionen«) i form af en meddelelse en »europæisk økonomisk genopretningsplan« (i det følgende benævnt »genopretningsplanen«), som skal hjælpe Europa med at overvinde den nuværende økonomiske krise ⁽¹⁾. Genopretningsplanen er baseret på to hovedelementer, som supplerer hinanden. For det første kortsigtede foranstaltninger, der skal sætte gang i efterspørgslen, redde arbejdspladser og bidrage til at genskabe tilliden, og for det andet »intelligente investeringer«, der skal skabe højere vækst og bæredygtig velstand på længere sigt. Genopretningsplanen skal styrke og fremskynde de reformer, der allerede er i gang som led i Lissabon-strategien.
 - (2) I den sammenhæng består udfordringen i at undgå offentlige indgreb, der kan underminere målet om bedre og mere målrettet statsstøtte. Under visse omstændigheder kan der dog være et behov for ny, midlertidig statsstøtte.
 - (3) EFTA-Tilsynsmyndigheden (i det følgende benævnt »Tilsynsmyndigheden«) mener, at der bør indføres nye instrumenter, så statsstøttereglerne kan anvendes på en måde, der giver den størst mulige fleksibilitet ved håndteringen af krisen, samtidig med at det sikres, at der fortsat er lige konkurrencevilkår for alle, og at urimelige konkurrencefordrejninger undgås. Disse retningslinjer opstiller en række supplerende, midlertidige muligheder, som EFTA-staterne har for at yde statsstøtte.
 - (4) Finanskrisen har i første række ramt EØS's banksektor hårdt og i hidtil uset omfang i Island. EU's Ministerråd har understreget, at selv om beslutningerne om offentlige indgreb må træffes på nationalt plan, må det ske inden for koordinerede rammer og på grundlag af en række fælles fællesskabsprincipper ⁽²⁾. Kommissionen reagerede omgående med forskellige foranstaltninger, herunder gennem vedtagelsen af meddelelsen om statsstøttereglernes anvendelse på foranstaltninger truffet over for pengeinstitutter i forbindelse med den aktuelle globale finanskriser ⁽³⁾ og gennem en række beslutninger, hvorved den godkendte redningsstøtte til pengeinstitutter. Tilsynsmyndigheden har vedtaget tilsvarende foranstaltninger ⁽⁴⁾.
 - (5) Tilstrækkelig adgang til finansiering uden for store omkostninger er en forudsætning for investeringer, vækst og jobskabelse i den private sektor. EFTA-staterne er nødt til at udnytte de muligheder, staten har fået gennem den betydelige finansielle støtte, den har ydet til banksektoren, til at sikre, at denne støtte ikke blot hjælper bankerne med at forbedre deres finansielle situation, uden at det kommer økonomien som helhed til gode. Støtten til finanssektoren bør derfor målrettes til at sikre, at bankerne genoptager deres normale udlånsvirksomhed. Det vil Tilsynsmyndigheden tage hensyn til, når den skal tage stilling til statsstøtte til banker.
 - (6) Situationen på finansmarkederne ser ud til at være i bedring, men det er først nu, at finanskrisens virkninger for realøkonomien for alvor er slået igennem. Hele økonomien befinder sig nu i en meget alvorlig afmatning, som rammer både de private husstande, erhvervslivet og beskæftigelsen. I særdeleshed har krisen på finansmarkederne den konsekvens, at bankerne nu har gearret ned og er blevet langt mindre risikovillige end i de foregående år, hvilket har ført til en kreditklemme. Denne finanskriser kan resultere i kreditrationering, fald i efterspørgslen og recession.
 - (7) Det er ikke blot svage virksomheder uden nogen kapitalreserve, der kan blive ramt, men også sunde virksomheder, der pludselig kommer til at stå i en situation, hvor de ikke kan låne nok eller ikke låne overhovedet. Det vil specielt være tilfældet for små og mellemstore virksomheder, som under alle omstændigheder har større vanskeligheder ved at skaffe finansiering end større virksomheder. På kort og mellemlang sigt kan det ikke alene gå hårdt ud over den økonomiske situation i mange sunde virksomheder og deres medarbejdere, men det kan også få længerevarende negative virkninger, for det kan betyde, at alle EØS's investeringer i fremtiden — især investeringer i bæredygtig vækst og andre af Lissabonstrategiens mål — bliver udskudt eller måske helt opgivet.
 - 1.2. *Nødvendigheden af en tæt EØS-koordinering af nationale støtteforanstaltninger*
 - (8) I den aktuelle situation på finansmarkederne kan EFTA-staterne føle sig fristet til at gå enegang og bl.a. kaste sig ud i et kapløb om at støtte deres virksomheder mest muligt. Tidligere erfaringer viser, at sådanne ensidige indgreb ikke

⁽¹⁾ Meddelelse fra Kommissionen til Det Europæiske Råd, KOM(2008) 800.

⁽²⁾ Rådets (Økofin) konklusioner af 7. oktober 2008.

⁽³⁾ EUT C 270 af 25.10.2008, s. 8.

⁽⁴⁾ Se kapitlerne i retningslinjerne om statsstøttereglernes anvendelse på foranstaltninger truffet over for pengeinstitutter i forbindelse med den aktuelle globale finanskriser og om rekapitalisering af pengeinstitutter i forbindelse med den aktuelle finanskriser: støttens begrænsning til det nødvendige minimum og sikkerhedsforanstaltninger mod uforholdsmæssige konkurrencefordrejninger, vedtaget den 29. januar 2009.

kan være effektive, men kan forårsage alvorlige skader på det indre marked. Når der under fuld hensyntagen til den aktuelle særlige økonomiske situation ydes støtte, er det meget vigtigt at sikre, at spillereglerne er ens for alle virksomheder i EØS, og undgå, at EFTA-staterne går ind i et støttekapløb, der vil være uholdbart og til skade for hele EØS. Det er konkurrencepolitikens opgave at sikre dette.

1.3. *Behovet for midlertidige statsstøtteforanstaltninger*

- (9) De midlertidige supplerende foranstaltninger, disse retningslinjer omhandler, tager sigte på to mål: For det første drejer det sig i lyset af de ekstraordinære, forbigående finansieringsproblemer i kølvandet på finanskrisen om at få åbnet op for bankernes långivning til virksomhederne og dermed sikre kontinuiteten i deres adgang til finansiering. Små og mellemstore virksomheder spiller en særlig vigtig rolle for hele økonomien i EØS, og en forbedring af deres finansielle situation vil også få positive virkninger for store virksomheder og dermed på længere sigt understøtte den samlede økonomiske vækst og modernisering.
- (10) Det andet mål går ud på at tilskynde virksomhederne til fortsat at investere i fremtiden, navnlig i en økonomi med bæredygtig vækst. Det kunne få meget dramatiske konsekvenser, hvis den aktuelle krise resulterede i, at de store fremskridt, der er opnået på miljøområdet, gik i stå eller sågar blev tilintetgjort. Der er derfor behov for at kunne yde midlertidig støtte til virksomhederne til investering i miljøprojekter (der blandt andet kunne give EØS-industrien et teknologiforspring) og samtidig sikre, at den påtrængende nødvendige finansielle støtte hertil på længere sigt kommer EØS til gode.
- (11) I disse retningslinjer gennemgås først de mange forskellige muligheder, EFTA-staterne allerede har for at yde offentlig støtte inden for rammerne af de eksisterende statsstøtteregler, før der redegøres for, hvilke yderligere statsstøtteforanstaltninger EFTA-staterne midlertidigt må iværksætte for at afhjælpe de problemer, nogle virksomheder for øjeblikket har med at skaffe sig finansiering og med at foretage miljørelaterede investeringer.
- (12) Tilsynsmyndigheden finder, at de støtteinstrumenter, der her foreslås, er bedst egnet til at virkeliggøre disse mål.

2. TILTAG UNDER DEN GENERELLE ØKONOMISKE POLITIK

- (13) Genopretningsplanen blev vedtaget for at imødegå den aktuelle økonomiske situation. I betragtning af krisens omfang og styrke har Fællesskabet brug for en koordineret tilgang, der må være tilstrækkeligt omfattende og ambitiøs til at genskabe tilliden hos forbrugerne og i erhvervslivet. Det samme gælder genopretningen i EFTA-staterne.
- (14) Genopretningsplanens strategiske mål er:
 - hurtigt at stimulere efterspørgslen og få genskabt forbrugernes tillid
 - at mindske de menneskelige omkostninger ved den økonomiske tilbagegang og dens virkninger for de mest sårbare. Mange arbejdstagere og deres familie er blevet eller vil blive ramt af krisen. Der må sættes ind på at dæmme op for tabet af arbejdspladser og desuden hjælpe folk til hurtigt at komme tilbage på arbejdsmarkedet i stedet for at blive kastet ud i langtidsledighed
 - at ruste Europa til opsvinget, når der igen kommer gang i økonomien, for at sikre, at den europæiske økonomi kan leve op til kravene om konkurrenceevne og bæredygtighed og til fremtidens behov, således som det er skitseret i Lissabon-strategien. Det indebærer, at man støtter innovation, opbygger en vidensøkonomi og fremskynder overgangen til en økonomi med et lavt kulstofforbrug og effektiv udnyttelse af ressourcerne.
- (15) Til at nå disse mål råder EFTA-staterne allerede over en række virkemidler, der ikke betragtes som statsstøtte. For eksempel kan der være nogle virksomheder, der har mere akutte problemer med at skaffe sig finansiering end andre, og som derfor ikke eller i hvert fald ikke lige nu er i stand til at finansiere deres vækst og få gennemført deres planlagte investeringer. Med henblik på dem kunne EFTA-staterne træffe en række generelle politiske foranstaltninger, som gælder for alle virksomheder inden for deres område og derfor ikke falder ind under statsstøttereglerne, med det formål midlertidigt at mindske finansieringsproblemerne på kort og mellemlangt sigt. Der kan for eksempel være tale om en forlængelse af fristerne for betaling af socialsikringsbidrag o. lign. eller måske også skatter og afgifter eller foranstaltninger rettet mod lønmodtagerne. Hvis sådanne foranstaltninger er åbne for alle virksomheder, er der i princippet ikke tale om statsstøtte.

- (16) EFTA-staterne kan også yde finansiel støtte direkte til forbrugerne, for eksempel til at kassere gamle produkter og købe miljøvenligt. Hvis en sådan støtte ydes uden nogen diskrimination med hensyn til produktets oprindelse, udgør den ikke statsstøtte.
- (17) Desuden kunne man udnytte generelle fællesskabsprogrammer, som for eksempel rammeprogrammet for konkurrenceevne og innovation (2007-2013), iværksat ved Europa-Parlamentets og Rådets afgørelse nr. 1639/2006/EF ⁽⁵⁾, og Det Europæiske Fællesskabs syvende rammeprogram for forskning, teknologisk udvikling og demonstration (2007-2013), iværksat ved Europa-Parlamentets og Rådets afgørelse nr. 1982/2006/EF ⁽⁶⁾, til at yde støtte ikke alene til små og mellemstore virksomheder, men også til store virksomheder.

3. MULIGHEDERNE FOR AT YDE STATSSTØTTE EFTER DE EKSISTERENDE REGLER

- (18) Tilsynsmyndigheden har igennem de seneste par år foretaget en gennemgribende modernisering af statsstøttereglerne for at tilskynde EFTA-staterne til at målrette deres støtte bedre, så den i højere grad kommer til at gå til bæredygtige investeringer for dermed at fremme virkeliggørelsen af Lissabon-strategien. I den forbindelse er der lagt særlig vægt på SMV, hvor mulighederne for at yde støtte er blevet øget. Desuden er statsstøttereglerne blevet markant forenklet og strømlinet med den nyligt vedtagne generelle gruppefritagelsesforordning ⁽⁷⁾, som betyder, at EFTA-staterne nu råder over en bred vifte af støtteforanstaltninger med minimale administrative byrder. I den aktuelle økonomiske situation er især følgende eksisterende statsstøtteinstrumenter af betydning.
- (19) Den nye de minimis-forordning ⁽⁸⁾, som tilpasset EØS-aftalen, fastsætter, at støtte på op til 200 000 EUR pr. virksomhed over enhver treårig periode ikke udgør statsstøtte i EØS-aftalens forstand. Samme forordning bestemmer endvidere, at garantier på op til 1,5 mio. EUR ikke overskrider de minimis-tærsklen og derfor ikke betragtes som statsstøtte. EFTA-staterne kan således yde sådanne garantier uden at skulle beregne subventions-ækvivalenter i forbindelse hermed og dermed uden nogen administrative byrder.
- (20) Den generelle gruppefritagelsesforordning er central i moderniseringen af statsstøttereglerne, fordi den forenkler statsstøtteprocedurerne for visse væsentlige typer statsstøtte og indebærer en øget kanalisering af statsstøtte hen imod virkeliggørelse af EØS's prioriterede mål. Alle tidligere gældende gruppefritagelsesforordninger er blevet lagt sammen til én forordning, samtidig med at der også er indføjet nye områder (innovation, miljø, forskning og udvikling i store virksomheder, risikokapitalstøtte til SMV). I alle de tilfælde, der falder ind under den generelle gruppefritagelsesforordning, kan EFTA-staterne yde støtte uden forudgående anmeldelse til Tilsynsmyndigheden. Hvor hurtigt processen forløber, er derfor helt op til EFTA-staterne. Forordningen har særlig betydning for små og mellemstore virksomheder, idet den indeholder særlige regler om investerings- og beskæftigelsesstøtte udelukkende til små og mellemstore virksomheder. Desuden gælder alle de 26 foranstaltninger, forordningen omfatter, også for små og mellemstore virksomheder, hvilket sætter EFTA-staterne i stand til at støtte små og mellemstore virksomheder i alle faser i deres udvikling, lige fra adgang til finansiering og til forskning og udvikling, innovation, uddannelse, beskæftigelse, miljø osv.
- (21) Nye retningslinjer for statsstøtte til miljøbeskyttelse ⁽⁹⁾ fastsætter, at EFTA-staterne bl.a. kan yde statsstøtte til følgende:
- støtte til virksomheder, der går videre end fællesskabsstandarderne eller øger miljøbeskyttelsesniveauet, hvor der ikke er vedtaget fællesskabsstandarder, på op til 70 % af de ekstra investeringsomkostninger (op til 80 % til økoinnovation) i små virksomheder og op til 100 % af de ekstra investeringsomkostninger, hvis støtten ydes efter en udbudsprocedure i egentlig konkurrence, selv til store virksomheder. Der er også mulighed for at yde støtte til tidlig tilpasning til fremtidige fællesskabsstandarder og til miljøundersøgelser
 - inden for vedvarende energikilder og kombineret kraft-varmeproduktion kan EFTA-staterne yde driftsstøtte til dækning af de ekstra produktionsomkostninger
 - for at nå målene for energibesparelser og nedbringelse af drivhusgasser kan EFTA-staterne yde støtte, der sætter virksomhederne i stand til at gennemføre energibesparelser, og støtte til vedvarende energikilder og kombineret kraft-varmeproduktion på op til 80 % af de ekstra investeringsomkostninger i små virksomheder og op til 100 % af de ekstra investeringsomkostninger, hvis støtten ydes efter en egentlig udbudsprocedure.

⁽⁵⁾ EUT L 310 af 9.11.2006, s. 15.

⁽⁶⁾ EUT L 412 af 30.12.2006, s. 1.

⁽⁷⁾ Kommissionens forordning (EF) nr. 800/2008 af 6. august 2008 om visse former for støttes forenelighed med fællesmarkedet i henhold til traktatens artikel 87 og 88 (Generel gruppefritagelsesforordning, EUT L 214 af 9.8.2008, s. 3), der er inkorporeret i EØS-aftalen i punkt 1j i bilag XV til EØS-aftalen ved beslutning nr. 120/2008 af 7. november 2008 (EUT L 339 af 18.12.2008, s. 111, og i EØS-tillæg nr. 79 af 18.12.2008), trådt i kraft den 8.11.2008.

⁽⁸⁾ Kommissionens forordning (EF) nr. 1998/2006 af 15. december 2006 om anvendelse af EF-traktatens artikel 87 og 88 på de minimis-støtte (EUT L 379 af 28.12.2006, s. 5), der er inkorporeret i afsnit 1e i bilag XV til EØS-aftalen ved afgørelse nr. 29/2007 (EUT L 209 af 9.8.2007, s. 52, og EØS-tillæg nr. 38 af 9.8.2007, s. 34), trådt i kraft den 28.4.2007.

⁽⁹⁾ Der findes en opdateret version af retningslinjerne for statsstøtte på Tilsynsmyndighedens websted: http://www.eftasurv.int/fieldsOfWork/fieldstateaid/state_aid_guidelines/

- (22) Tilsynsmyndigheden vedtog den 7. februar 2007 nye retningslinjer for statsstøtte til forskning, udvikling og innovation. De indeholder nye regler om innovation, der specielt er møntet på små og mellemstore virksomheder, og indebærer en bedre måltretning af støtten mod jobskabelse og vækst i overensstemmelse med Lissabon-strategien. EFTA-staterne kan blandt andet navnlig yde følgende former for statsstøtte:
- støtte til F&U-projekter, blandt andet med støtte til grundforskning på op til 100 % af de støtteberettigede omkostninger og til industriel forskning på op til 80 % i små virksomheder
 - støtte til unge, innoverende virksomheder på op til 1 mio. EUR og endnu mere i støtteberettigede regioner, støtte til innovationsklynger, støtte til innovationsrådgivning og innovationssupport
 - støtte til lån af højt kvalificeret personale, støtte til tekniske gennemførlighedsundersøgelser, støtte til proces- og organisationsinnovation inden for tjenesteydelser og støtte til små og mellemstore virksomheders udgifter til industrielle ejendomsrettigheder.
- (23) Uddannelse spiller også en stor rolle for konkurrenceevnen. Det er yderst vigtigt at fastholde investeringerne i uddannelse, selv i en tid med stigende ledighed, for at få udviklet nye færdigheder og kompetencer. Inden for den nye generelle gruppefritagelsesforordnings rammer kan EFTA-staterne yde støtte til både generel og specifik uddannelse på op til i alt 80 % af de støtteberettigede omkostninger.
- (24) Tilsynsmyndigheden vedtog i 2008 nye retningslinjer om statsstøtte i form af garantier, hvori det klarlægges, hvornår offentlige lånegarantier ikke anses for statsstøtte. Ifølge disse retningslinjer anses en garanti specielt ikke for at udgøre statsstøtte, når der betales en markedspris for den. Ud over at klarlægge betingelserne for, hvornår garantier skal anses for at udgøre statsstøtte, indfører de nye retningslinjer også for første gang specifikke minimumspræmier (»safe-harbour premiums«) for små og mellemstore virksomheder, der letter og fremmer en sikker anvendelse af garantier med det formål at gøre det lettere for små og mellemstore virksomheder at skaffe finansiering.
- (25) Den 25. oktober 2006 vedtog Tilsynsmyndigheden nye retningslinjer for statsstøtte til fremme af risikokapitalinvesteringer i små og mellemstore virksomheder. Disse retningslinjer er møntet på innoverende, hurtigt voksende SMV, som spiller en central rolle i Lissabon-strategien. Tilsynsmyndigheden indførte et nyt støtloft på 1,5 mio. EUR pr. støttemodtagende SMV, hvilket er 50 % mere end før. Under dette loft accepterer Tilsynsmyndigheden principielt, at der ikke findes alternative finansieringsmuligheder på finansmarkederne (det vil sige at der foreligger et markedssvigt). Desuden er støtte til risikokapital også bragt ind under den generelle gruppefritagelsesforordning.
- (26) I ugunstigt stillede regioner kan EFTA-staterne yde investeringsstøtte til etablering af nye virksomheder, udvidelse af eksisterende virksomheder eller spredning til nye produkter inden for rammerne af retningslinjerne for statsstøtte med regionalt sigte for 2007-2013, der har været gældende siden januar 2007.
- (27) Retningslinjerne for statsstøtte med regionalt sigte for 2007-2013 omfatter også en ny form for støtte, nemlig iværksætterstøtte og støtte til den tidlige udviklingsfase i små virksomheder i støtteberettigede områder.
- (28) Inden for rammerne af de eksisterende retningslinjer for statsstøtte til redning og omstrukturering af kriseramte virksomheder kan EFTA-staterne også yde støtte til virksomheder, der har behov for støtte fra det offentlige. Med henblik herpå kan EFTA-staterne anmelde retnings- og/eller omstrukturingsordninger til fordel for små og mellemstore virksomheder.
4. ANVENDELSE AF ARTIKEL 61, STK. 3, LITRA B)
- 4.1. *Generelle principper*
- (29) I henhold til EØS-aftalens artikel 61, stk. 3, litra b), kan Tilsynsmyndigheden erklære støtte til at »afhjælpe en alvorlig forstyrrelse i en EFTA-stats økonomi« forenelig med EØS-aftalen. Denne bestemmelse er identisk med EF-traktatens artikel 87, stk. 3, litra b), og i den forbindelse har De Europæiske Fællesskabers Ret i Første Instans udtalt, at denne forstyrrelse skal påvirke hele den pågældende medlemsstats økonomi og ikke blot en af dens regioner eller en del af dens territorium. Det stemmer helt overens med kravet om, at en undtagelsesbestemmelse som EØS-aftalens artikel 61, stk. 3, litra b), skal fortolkes snævert ⁽¹⁰⁾.
- (30) Kommissionen har i sin beslutningspraksis konsekvent anlagt en snæver fortolkning ⁽¹¹⁾. Tilsynsmyndigheden har ligeledes anlagt en snæver fortolkning af EØS-aftalens artikel 61, stk. 3, litra b) ⁽¹²⁾.
- (31) Det er i den sammenhæng Tilsynsmyndighedens opfattelse, at den aktuelle globale krise kræver ekstraordinære politiske foranstaltninger ud over nødhjælp til finanssektoren.

⁽¹⁰⁾ Forenede sager T-132/96 og T-143/96, *Freistaat Sachsen og Volkswagen AG mod Kommissionen*, Sml. 1999, s. II-3663, præmis 167.

⁽¹¹⁾ Kommissionens beslutning 98/490/EF i sag C 47/96, *Crédit Lyonnais* (EFT L 221 af 8.8.1998, s. 28), nr. 10.1; Kommissionens beslutning 2005/345/EF i sag C 28/02, *Bankgesellschaft Berlin* (EUT L 116 af 4.5.2005, s. 1), nr. 153 ff. og Kommissionens beslutning 2008/263/EF i sag C 50/06, *BAWAG* (EUT L 83 af 26.3.2008, s. 7), nr. 166. Se Kommissionens beslutning i sag NN 70/07, *Northern Rock* (EUT C 43 af 16.2.2008, s. 1) og Kommissionens beslutning af 4. juni 2008 i sag C 9/08, *SachsenLB*, endnu ikke offentliggjort.

⁽¹²⁾ Tilsynsmyndigheden har aldrig godkendt en statsstøtteforanstaltning på grundlag af EØS-aftalens artikel 61, stk. 3, litra b).

- (32) Alle EFTA-staterne vil blive påvirket af denne krise, om end på forskellig vis og i forskellige grader, og det må ventes, at ledigheden vil stige, efterspørgslen falde og den finanspolitiske situation blive forværret.
- (33) I lyset af den aktuelle finanskrisens alvorlige karakter og dens virkninger for EFTA-staternes samlede økonomi finder Tilsynsmyndigheden, at det i et begrænset tidsrum kan være berettiget, at der ydes visse former for statsstøtte for at afhjælpe disse vanskeligheder, og at denne statsstøtte kan erklæres forenelig med EØS-aftalen på grundlag af aftalens artikel 61, stk. 3, litra b).
- (34) EFTA-staterne skal derfor bevise, at de statsstøtteforanstaltninger, de anmelder til Tilsynsmyndigheden i henhold til disse retningslinjer, er nødvendige og relevante for at afhjælpe en alvorlig forstyrrelse i en EFTA-stats økonomi og står i rimeligt forhold dertil, og at alle betingelserne er opfyldt.

4.2. Begrænset støtte som er forenelig med fællesmarkedet

4.2.1. Eksisterende regler

- (35) Artikel 2 i de minimis-forordningen⁽¹³⁾ som tilpasset EØS-aftalen fastlægger følgende:

»Støtteforanstaltninger, der opfylder betingelserne i denne artikels stk. 2 til 5, anses ikke for at opfylde kriterierne i EØS-aftalen artikel 61, stk. 1, og er derfor ikke omfattet af anmeldelsespligten i artikel 2 i del II i protokol 3 til aftalen om Tilsynsmyndigheden og Domstolen.

Den samlede de minimis-støtte til en enkelt virksomhed må ikke overstige 200 000 EUR over en periode på tre regnskabsår. Den samlede de minimis-støtte til en enkelt virksomhed i vejtransportsektoren må ikke overstige 100 000 EUR over en periode på tre regnskabsår. Disse lofter gælder uanset de minimis-støttens form eller formål, og uanset om EFTA-statens støtte finansieres helt eller delvis med fællesskabsmidler. Treårsperioden fastlægges på grundlag af de af virksomheden anvendte regnskabsår i den pågældende EFTA-stat.«

4.2.2. Ny foranstaltning

- (36) Finanskrisen rammer ikke blot svagt funderede virksomheder, men også virksomheder, der pludselig får vanskeligt ved at opnå tilstrækkelige kreditter eller måske slet ikke kan låne overhovedet. En forbedring af disse virksomheders finansielle situation vil få positive virkninger for hele EØS's økonomi.
- (37) I lyset af den aktuelle økonomiske situation anses det derfor for at være nødvendigt, at der midlertidigt åbnes mulighed for at yde en begrænset støtte, selv om den vil falde ind under EØS-aftalens artikel 61, stk. 1, eftersom den overskrider tærsklerne i de minimis-forordningen.
- (38) Tilsynsmyndigheden vil anse en sådan statsstøtte for at være forenelig med fællesmarkedet på grundlag af EØS-aftalens artikel 61, stk. 3, litra b), når følgende betingelser er opfyldt:
- Støtten overstiger ikke et kontanttilskud på 500 000 EUR pr. virksomhed. Der er tale om bruttobeløb, dvs. før ethvert fradrag af skatter og afgifter o. lign. Ydes støtten i form af andet end tilskud, svarer støttebeløbet til støttens bruttosubventionsækvivalent.
 - Støtten ydes i form af en støtteordning.
 - Støtten ydes til virksomheder, der ikke var kriseramte⁽¹⁴⁾ pr. 1. juli 2008. Den kan eventuelt ydes til virksomheder, der ikke var kriseramte på denne dato, men derefter blev kriseramte som følge af den globale finansielle og økonomiske krise. Støtteordningen finder ikke anvendelse på virksomheder, der er aktive inden for fiskerisektoren.
 - Støtteordningen er ikke eksportstøtte eller støtte, der begunstiger indenlandske produkter frem for importerede.

⁽¹³⁾ Se fodnote 3 ovenfor.

⁽¹⁴⁾ For store virksomheders vedkommende, se punkt 2.1 i retningslinjerne for statsstøtte til redning og omstrukturering af kriseramte virksomheder. For små og mellemstore virksomheder, se artikel 1, stk. 7, vedrørende definitionen, i den generelle gruppefritagelsesforordning.

- e) Støtten ydes senest 31. december 2010.
- f) Før støtten ydes, indhenter EFTA-staten en erklæring i skriftlig eller elektronisk form fra den pågældende virksomhed om enhver anden de minimis-støtte og enhver anden støtte vedrørende den pågældende foranstaltning, som den har modtaget i det løbende finansår, og kontrollerer, at støtten ikke vil bringe den samlede støtte, som virksomheden har modtaget i tidsrummet fra 1. januar 2008 til 31. december 2010, op over loftet på 500 000 EUR.
- g) Støtteordningen finder ikke anvendelse på virksomheder, som beskæftiger sig med primærproduktion af landbrugsprodukter; Den kan finde anvendelse på virksomheder, der beskæftiger sig med forarbejdning og afsætning af landbrugsprodukter⁽¹⁵⁾, medmindre støttebeløbet fastsættes på grundlag af prisen eller mængden af sådanne produkter købt af primærproducenter eller markedsført af de pågældende virksomheder, eller støtten er betinget af, at den helt eller delvis kommer primærproducenter til gode⁽¹⁶⁾.

4.3. Støtte i form af garantier

4.3.1. Eksisterende regler

- (39) Retningslinjerne for statsstøtte i form af garantier sigter på at give EFTA-staterne en redegørelse for de principper, som Tilsynsmyndigheden agter at lægge til grund ved fortolkningen af EØS-aftalens artikel 61 og 62 og disse bestemmelsers anvendelse på statsgarantier. Retningslinjerne klarlægger blandt andet betingelserne for, at statsstøtte ikke kan antages at foreligge. De indeholder ingen kriterier for vurdering af garantiens forenelighed med fællesmarkedet.

4.3.2. Ny foranstaltning

- (40) For at lette adgangen til finansiering yderligere og mindske bankernes aktuelle modvilje mod at løbe nogen risiko kan subsidierede lånegarantier i et begrænset tidsrum være hensigtsmæssige som en målrettet løsning for at lette virksomhedernes adgang til finansiering.
- (41) Tilsynsmyndigheden vil anse en sådan statsstøtte for at være forenelig med EØS-aftalen på grundlag af dens artikel 61, stk. 3, litra b), når følgende betingelser er opfyldt:
- a) for små og mellemstore virksomheder giver EFTA-staterne et nedslag på op til 25 % i den årlige præmie, der skal betales for nye garantier ydet i overensstemmelse med »safe harbour«-reglerne i bilaget⁽¹⁷⁾
- b) for store virksomheder giver EFTA-staterne også i forbindelse med nye garantier et nedslag på op til 15 % af den årlige præmie for nye garantier, beregnet på grundlag af »safe harbour«-reglerne i bilaget
- c) når der ved beregning af støtteelementet i garantiordninger anvendes en metode, som Tilsynsmyndigheden allerede har godkendt, efter at den er blevet anmeldt i overensstemmelse med en statsstøtteforordning, der er inkorporeret i EØS-aftalen⁽¹⁸⁾, kan EFTA-staterne også yde et tilsvarende nedslag på op til 25 % af den årlige præmie, der skal betales for nye garantier til små og mellemstore virksomheder, og på op til 15 % af præmien for store virksomheders vedkommende
- d) det maksimale lånebeløb overstiger ikke støttemodtagerens samlede årlige lønsum (inkl. socialsikringsbidrag samt omkostninger til personale, der arbejder i virksomheden, men formelt aflønnes af underkontrahenter) for 2008. For virksomheder oprettet 1. januar 2008 eller derefter må det maksimale lånebeløb ikke overstige den forventede årlige lønsum i de første to driftsår

⁽¹⁵⁾ Som defineret i artikel 2, stk. 3, og artikel 2, stk. 4, i Kommissionens forordning (EF) nr. 1857/2006 af 15. december 2006 om anvendelse af traktatens artikel 87 og 88 på statsstøtte til små og mellemstore virksomheder, der beskæftiger sig med produktion af landbrugsprodukter, og om ændring af forordning (EF) nr. 70/2001 (EUT L 358 af 16.12.2006, s. 3).

⁽¹⁶⁾ For at statsstøttebestemmelserne i artikel 61 til 63 i EØS-aftalen kan finde anvendelse, skal statsstøtten ydes til virksomheder, der beskæftiger sig med fremstilling af varer, der falder ind under EØS-aftalens anvendelsesområde. Det er i artikel 8, stk. 3, i aftalen fastlagt, at »medmindre andet er fastlagt, finder denne aftales bestemmelser kun anvendelse på: a) varer henhørende under kapitel 25-97 i Det Harmoniserede Varebeskrivelses- og Varenomenklatursystem med undtagelse af varer opført i protokol nr. 2 og b) varer anført i protokol nr. 3 med forbehold af de særlige ordninger i denne protokol.« Landbrugsvarer falder, i den udstrækning de ikke er omfattet af kapitel 25-97 i Det Harmoniserede Varebeskrivelses- og Varenomenklatursystem eller ikke er opført i protokol 3, uden for EØS-aftalens anvendelsesområde.

⁽¹⁷⁾ Præmierne i bilaget præciserer »safe harbour«-reglerne i retningslinjerne for statsstøtte i form af garantier, idet der tages hensyn til sikkerhedsstillelse på forskellige niveauer. De kan også anvendes som benchmark for beregningen af det forenelige støtteelement i garantiforanstaltninger, der falder ind under punkt 4.2 i disse retningslinjer. Beregningen af »safe harbour«-præmierne er baseret på de margener, der er angivet i retningslinjerne for referencesatsen og kalkulationsrenten, idet der tages hensyn til et yderligere nedslag på 20 basispoint (jf. fodnote 12 (i EU-teksten fodnote 11) i ovennævnte retningslinjer for statsstøtte i form af garantier). De »safe harbour«-præmier, der er fastsat i retningslinjerne for statsstøtte i form af garantier, er fortsat maksimumsgrænsen for hver ratingkategori. Med hensyn til definitionen af sikkerhedsstillelse på de forskellige niveauer henvises til fodnote 2 på side 1 i retningslinjerne for referencesatsen og kalkulationsrenten.

⁽¹⁸⁾ Såsom den generelle gruppefritagelsesforordning eller Kommissionens forordning (EF) nr. 1628/2006 af 24. oktober 2006 om anvendelse af traktatens artikel 87 og 88 på medlemsstaternes regionale investeringsstøtte (EUT L 302 af 1.11.2006, s. 29), inkorporeret i EØS-aftalen i afsnit 11 i bilag XV til EØS-aftalen ved afgørelse nr. 157/2006 (EUT L 89 af 29.3.2007, s. 33, og EØS-tillæg nr. 15 af 29.3.2007, s. 26). Det er en betingelse, at den godkendte metode udtrykkeligt refererer til den garantitype og den type underliggende transaktioner, der er tale om.

- e) garantierne ydes indtil senest 31. december 2010
- f) garantien dækker ikke over 90 % af lånet i hele lånets løbetid
- g) garantien kan dække såvel investeringslån som lån til driftskapital
- h) et nedslag i garantipræmien ydes i højst to år efter, at garantien blev ydet. Hvis det underliggende lån har en løbetid på over to år, kan EFTA-staterne i endnu en periode på højst otte år anvende »safe harbour«-præmierne i bilaget uden nedslag
- i) støtten ydes til virksomheder, der ikke var kriseramte⁽¹⁹⁾ pr. 1. juli 2008; den kan eventuelt ydes til virksomheder, der ikke var kriseramte på denne dato, men derefter blev kriseramte som følge af den globale finansielle og økonomiske krise.

4.4. Støtte i form af rentetilskud

4.4.1. Eksisterende regler

- (42) I retningslinjerne for referencesatsen og kalkulationsrenten er der fastlagt en metode for beregning af referencesatsen, der er baseret på den etårige interbankrente (IBOR) med tillæg af margener fra 60 til 1 000 basispoint, alt efter virksomhedens kreditværdighed og sikkerhedsstillelse. Tilsynsmyndigheden kan ændre metoden til beregning af referencesatsen og kalkulationsrenten af hensyn til de gældende markedsvilkår. Hvis EFTA-staterne anvender den metode til beregning af referencesatsen og kalkulationsrenten, som er fastsat i de retningslinjer, der gælder på lånetidspunktet, og opfylder betingelserne i nærværende retningslinjer, er renten på lånet principielt ikke forbundet med statsstøtte.

4.4.2. Ny foranstaltning

- (43) Virksomheder kan have svært ved at skaffe finansiering i den nuværende markedssituation. Tilsynsmyndigheden vil derfor acceptere, at der ydes offentlige eller private lån til en rente, der mindst svarer til centralbankens dag-til-dag-rente med et tillæg svarende til forskellen mellem den gennemsnitlige etårige interbankrente og centralbankens gennemsnitlige dag-til-dag-rente i perioden fra 1. januar 2007 til 30. juni 2008, plus den kreditrisikopræmie, der svarer til modtagerens risikoprofil som fastsat i Tilsynsmyndighedens retningslinjer for referencesatsen og kalkulationsrenten.
- (44) Det støtteelement, der er indeholdt i forskellen mellem denne rente og den referencesats, der er fastsat i retningslinjerne for referencesatsen og kalkulationsrenten, vil midlertidigt blive betragtet som foreneligt med EØS-aftalen efter artikel 61, stk. 3, litra b), forudsat at følgende betingelser er opfyldt:
 - a) denne metode gælder for alle kontrakter indgået senest den 31. december 2010; den kan anvendes for lån med enhver løbetid: de reducerede rentesatser kan anvendes på rentebetalinger frem til den 31. december 2012⁽²⁰⁾; efter denne dato skal der gælde en rentesats, der mindst svarer til den, der er fastsat i retningslinjerne for referencesatsen og kalkulationsrenten
 - b) støtten ydes til virksomheder, der ikke var kriseramte pr. 1. juli 2008⁽²¹⁾; den kan eventuelt ydes til virksomheder, der ikke var kriseramte på denne dato, men derefter blev kriseramte som følge af den globale finansielle og økonomiske krise.

4.5. Støtte til produktion af grønne produkter

4.5.1. Eksisterende regler

- (45) I Tilsynsmyndighedens retningslinjer for referencesatsen og kalkulationsrenten er der fastlagt en metode for beregning af referencesatsen, der er baseret på den etårige interbankrente (IBOR) med tillæg af margener fra 60 til 1 000 basispoint, alt efter virksomhedens kreditværdighed og sikkerhedsstillelse. Tilsynsmyndigheden kan ændre metoden til beregning af referencesatsen og kalkulationsrenten af hensyn til de gældende markedsvilkår. Hvis EFTA-staterne anvender den metode til beregning af referencesatsen og kalkulationsrenten, som er fastsat i de retningslinjer, der gælder på lånetidspunktet, og opfylder betingelserne i nærværende retningslinjer, er renten på lånet principielt ikke forbundet med statsstøtte.

4.5.2. Ny foranstaltning

- (46) På grund af den aktuelle finanskriser er det også blevet vanskeligere for virksomhederne at skaffe finansiering til produktion af mere miljøvenlige produkter. Støtte i form af garantier er måske ikke tilstrækkelig til at finansiere omkostningstunge projekter, der tager sigte på at højne miljøbeskyttelsesniveauet ved at opfylde fremtidige standarder, der endnu ikke er trådt i kraft, eller ved at gå videre end sådanne standarder.

⁽¹⁹⁾ Se fodnote 9 ovenfor.

⁽²⁰⁾ EFTA-stater, der ønsker at gøre brug af denne mulighed, skal offentliggøre de daglige dag-til-dag-renter på nettet og gøre dem tilgængelige for Tilsynsmyndigheden.

⁽²¹⁾ Se fodnote 9 ovenfor.

- (47) Efter Tilsynsmyndighedens opfattelse bør virkeliggørelsen af miljømål fortsat prioriteres højt, uanset finanskrisen. Det er i EØS's fælles interesse, at der bliver produceret flere miljøvenlige produkter, herunder mere energieffektive produkter, og det er vigtigt, at finanskrisen ikke umuliggør dette.
- (48) Supplerende foranstaltninger i form af rentelette lån vil derfor kunne fremme produktionen af »grønne produkter«. Rentelette lån kan imidlertid forårsage alvorlige konkurrencefordrejninger, og denne mulighed bør derfor være strengt begrænset til særlige situationer og målrettede investeringer.
- (49) Tilsynsmyndigheden finder, at EFTA-staterne i et begrænset tidsrum bør kunne yde støtte i form af rentetilskud.
- (50) Tilsynsmyndigheden vil anse rentetilskud til investeringslån for at være forenelige med EØS-aftalen på grundlag af EØS-aftalens artikel 61, stk. 3, litra b), når alle de nedenstående betingelser er opfyldt:
- støtten ydes til investeringslån til finansiering af projekter, der tager sigte på fremstilling af nye produkter, der højner miljøbeskyttelsen væsentligt
 - støtten er nødvendig for iværksættelsen af et nyt projekt; er der tale om et eksisterende projekt, kan der ydes støtte, hvis det på grund af den nye økonomiske situation bliver nødvendigt for projektets videreførelse
 - der ydes kun støtte til projekter, der går ud på at fremstille produkter, som indebærer en tidlig tilpasning til eller går videre end fremtidige fællesskabs-produktstandarder ⁽²⁾, der højner miljøbeskyttelsesniveauet og endnu ikke er i kraft
 - for produkter, der indebærer en tidlig tilpasning til eller går videre end fremtidige fællesskabsstandarder på miljøområdet, påbegyndes investeringerne senest den 31. december 2010 med henblik på at bringe produktet i omsætning, mindst to år før den nye standard træder i kraft
 - lånene kan dække omkostningerne ved investeringer i materielle og immaterielle aktiver ⁽²³⁾, dog ikke investeringer, der sigter på en produktionskapacitet på over 3 % på produktmarkeder ⁽²⁴⁾, hvor den årlige vækstrate i det synlige forbrug på EØS-markedet målt i værdi gennem de seneste fem år før investeringens start lå under den gennemsnitlige årlige vækstrate i EØS's BNP over samme femårsperiode
 - lånene ydes senest 31. december 2010
 - ved beregning af støtten bør der tages udgangspunkt i den individuelle rentesats, der gælder for støttemodtageren beregnet efter metode, der er omhandlet i punkt 4.4.2 i disse retningslinjer; på grundlag af denne metode kan der ydes rentetilskud til virksomheden på:
 - 25 % for store virksomheder
 - 50 % for SMV
 - rentetilskuddet anvendes højst i to år efter lånets ydelse
 - rentetilskuddet kan ydes for lån ydet af staten eller offentlige pengeinstitutter såvel som for lån ydet af private pengeinstitutter. Det bør sikres, at der ikke er nogen forskelsbehandling mellem offentlige og private pengeinstitutter
 - støtten ydes til virksomheder, der ikke var kriseramte ⁽²⁵⁾ pr. 1. juli 2008. Den kan eventuelt ydes til virksomheder, der ikke var kriseramte på denne dato, men derefter blev kriseramte som følge af den globale finansielle og økonomiske krise
 - EFTA-staterne sikrer, at støtten hverken direkte eller indirekte kommer til at tilflyde finansielle virksomheder.

4.6. Risikokapitalforanstaltninger

4.6.1. Eksisterende regler

- (51) Af retningslinjerne for statsstøtte til fremme af risikokapitalinvesteringer i små og mellemstore virksomheder fremgår det, hvornår statsstøtte til risikokapitalinvesteringer kan anses for at være forenelig med EØS-aftalen efter dennes artikel 61, stk. 3, litra b).

⁽²⁾ Ved »fremtidige fællesskabs-produktstandarder« forstås en bindende fællesskabsstandard for det miljøbeskyttelsesniveau, produkter solgt inden for Den Europæiske Union skal nå op på, og som er vedtaget, men endnu ikke i kraft.

⁽²³⁾ Som defineret i punkt 70 i retningslinjerne for statsstøtte til miljøbeskyttelse.

⁽²⁴⁾ Som defineret i punkt 58 i Retningslinjerne for statsstøtte med regionalt sigte.

⁽²⁵⁾ Se fodnote 9 ovenfor.

- (52) På grundlag af erfaringerne med anvendelsen af retningslinjerne for statsstøtte til fremme af risikokapitalinvesteringer i små og mellemstore virksomheder finder Tilsynsmyndigheden ikke, at der kan antages, at der foreligger et generelt markedssvigt i relation til risikokapital i EØS. Tilsynsmyndigheden medgiver dog, at der for visse typer investeringer i visse faser af en virksomheds udvikling kan være mangler, der beror på et misforhold mellem udbud af og efterspørgsel på risikovillig kapital, og som generelt kan betegnes som mangel på egenkapital.
- (53) I punkt 4.3 i ovennævnte retningslinjer anføres det, at der under visse betingelser antages at bestå et markedssvigt, som ikke skal dokumenteres af EFTA-staten, når finansieringstrancherne ikke overstiger 1,5 mio. EUR for hver lille og stor virksomhed over en periode på tolv måneder.
- (54) I punkt 5.1(a) i samme retningslinjer anføres det, at »Tilsynsmyndigheden er opmærksom på de konstante udsving på risikokapitalmarkedet og den mangel på egenkapital, der kan konstateres over tid, samt på at markedssvigt kan påvirke virksomhederne i forskellig grad afhængigt af deres størrelse, udviklingstrin og økonomiske sektor. Derfor er Tilsynsmyndigheden rede til at overveje at erklære risikokapitalforanstaltninger med investeringstrancher på over 1,5 mio. EUR pr. virksomhed pr. år for forenelige med EØS-aftalens, forudsat at der fremlægges de nødvendige beviser for markedssvigt.«

4.6.2. Midlertidig tilpasning af de eksisterende regler

- (55) Den kraftige uro på finansmarkederne har haft negativ indvirkning på risikokapitalmarkedet for små og mellemstore virksomheder i de tidlige vækstfaser, som har fået sværere ved at skaffe risikovillig kapital. På grund af den betydeligt forøgede risiko, som mange mener risikokapital i dag er forbundet med, sammenholdt med usikkerheden som følge af sandsynligheden for lavere afkast har investorerne for øjeblikket tendens til at investere i mere sikre aktiver, hvor risikoen lettere lader sig vurdere end ved risikokapitalinvesteringer. Desuden har risikokapitalinvesteringers illikvide karakter vist sig aktuelt at afholde mange investorer fra at investere i dem. Der er tydelige tegn på, at den deraf følgende stramme likviditet under de nuværende markedsforhold har øget manglen på egenkapital for små og mellemstore virksomheder. Det forekommer derfor rimeligt, at man for at imødegå denne øgede mangel på egenkapital midlertidigt forhøjer »safe-harbour«-tærsklen for risikokapitalinvesteringer og midlertidigt sænker minimumskravet til private investorer's deltagelse til 30 %, også for foranstaltninger rettet mod små og mellemstore virksomheder uden for støtteberettigede områder.
- (56) På grundlag af EØS-aftalens artikel 61, stk. 3, litra b), tilpasses visse midlertidige begrænsninger, anført i retningslinjerne for statsstøtte til fremme af risikokapitalinvesteringer i små og mellemstore virksomheder, indtil 31. december 2010 som følger:
- for så vidt angår punkt 4.3.1 øges det højst tilladte beløb for finansieringstrancher fra 1,5 mio. til 2,5 mio. EUR for hver periode på tolv måneder
 - for så vidt angår punkt 4.3.4 skal mindst 30 % (i og uden for støtteberettigede områder) tilvejebringes af private investorer
 - de øvrige betingelser i retningslinjerne finder fortsat anvendelse
 - den midlertidige tilpasning af retningslinjerne finder ikke anvendelse på risikokapitalforanstaltninger omfattet af den generelle gruppefritagelsesforordning
 - Tilsynsmyndigheden kan tilpasse godkendte ordninger til den midlertidige tilpasning af retningslinjerne.

4.7. Kumulation

- (57) De støttelofter, der er fastsat i disse retningslinjer, vil finde anvendelse, uanset om støtten til det støttede projekt finansieres udelukkende med statsmidler eller medfinansieres af Fællesskabet.
- (58) De midlertidige støtteforanstaltninger, der er indeholdt i disse retningslinjer, må ikke kumuleres med støtte, der er omfattet af de minimis-forordningen ydet til de samme støtteberettigede omkostninger. Har virksomheden forud for ikrafttrædelsen af disse midlertidige retningslinjer allerede modtaget de minimis-støtte, må summen af støtten omhandlet i punkt 4.2 i disse retningslinjer og den modtagne de minimis-støtte ikke overstige 500 000 EUR i tidsrummet fra 1. januar 2008 og indtil 31. december 2010. De minimis-støtte modtaget efter 1. januar 2008 skal fradrages i det støttebeløb, der tillades ydet til samme formål som de minimis-støtte, der allerede er ydet i overensstemmelse med punkt 4.3, 4.4, 4.5 eller 4.6.
- (59) De midlertidige støtteforanstaltninger kan kumuleres med anden forenelig støtte eller med andre former for fællesskabsfinansiering, forudsat at de maksimale støtteintensiteter ifølge de relevante retningslinjer eller gruppefritagelsesforordninger er overholdt.

5. FORENKLINGER

5.1. Kortfristet eksportkreditforsikring

- (60) I retningslinjerne om kortfristet eksportkreditforsikring anføres det, at markedsmæssige risici ikke kan dækkes af eksportkreditforsikringer med støtte fra EFTA-staterne. Markedsmæssige risici er kommercielle og politiske risici for

offentlige og private debitorer i de lande, der er anført i bilaget til ovennævnte retningslinjer, med en maksimal risikoperiode på under to år. Risici angående debitorer i EU-medlemsstaterne og EFTA-staterne og seks andre OECD-lande betragtes som markedsmæssige.

- (61) Tilsynsmyndigheden finder ikke, at der som følge af den aktuelle finanskriser er mangel på forsikrings- eller genforsikringskapacitet i alle EFTA-stater, men den mener heller ikke, at det kan udelukkes, at der i nogle lande midlertidigt ikke er adgang til dækning af markedsmæssige risici.
- (62) I punkt 4.9-13 i ovennævnte retningslinjer hedder det, at: »under sådanne omstændigheder kan forsikringsdækningen overtages af et offentligt eller offentligt støttet eksportkreditforsikringssselskab, der forsikrer ikke-markedsmæssige risici for statens regning eller med statsgaranti. Forsikringssselskabet skal da så vidt muligt afpasse de opkrævede præmier efter de præmier, der forlanges af private eksportkreditforsikringssselskaber for risici af samme art.

En EFTA-stat, der agter at gøre brug af denne undtagelsesklausul, skal straks give Tilsynsmyndigheden meddelelse herom. Af meddelelsen skal det fremgå, at det private forsikringsmarked ikke kan dække risiciene, idet der skal fremlægges bevis herfor fra to store velrenommerede internationale private eksportkreditforsikringssselskaber og fra et nationalt kreditforsikringssselskab, således at brugen af undtagelsesklausulen kan begrundes. Alternativt kan der fremlægges bevis for, at det private forsikringsmarked ikke kan dække risiciene, i form af en markedsrapport udarbejdet af en uafhængig konsulent, som Tilsynsmyndigheden finder pålidelig og upartisk. Endvidere skal meddelelsen indeholde en beskrivelse af de vilkår, hvorunder offentlige eller offentligt støttede eksportkreditforsikringssselskaber vil forsikre sådanne risici.

Inden for en frist på to måneder efter modtagelsen af en sådan meddelelse skal Tilsynsmyndigheden undersøge, hvorvidt brugen af undtagelsesklausulen er i overensstemmelse med ovennævnte betingelser og forenelig med EØS-aftalen.

Finder Tilsynsmyndigheden, at betingelserne for brugen af undtagelsesklausulen er opfyldt, gælder dens tilladelse i to år fra beslutningens vedtagelse, forudsat at de markedsvilkår, der berettiger brugen af undtagelsesklausulen, ikke har ændret sig i den pågældende periode.

Endvidere kan Tilsynsmyndigheden i samråd med de andre EFTA-stater tage betingelserne for brugen af undtagelsesklausulen op til fornyet overvejelse; Tilsynsmyndigheden kan også suspendere klausulen eller erstatte den med en anden passende ordning.«

- (63) Disse bestemmelser, der finder anvendelse på store virksomheder og på små og mellemstore virksomheder, udgør et egnet virkemiddel i den aktuelle økonomiske situation, hvis EFTA-staterne finder, at der ikke på det private forsikringsmarked er adgang til dækning af visse markedsmæssige kreditrisici og/eller for visse virksomheder.
- (64) I den forbindelse finder Tilsynsmyndigheden ud fra ønsket om at fremskynde proceduren for EFTA-staterne, at EFTA-staterne indtil 31. december 2010 kan dokumentere manglende markedsmæssighed ved at fremlægge fyldestgørende bevis for manglende adgang til dækning af risikoen på det private forsikringsmarked. Brug af undtagelsesklausulen vil under alle omstændigheder blive anset for at være berettiget, hvis
- et stort, velrenommeret internationalt privat eksportkreditforsikringssselskab og et nationalt kreditforsikringssselskab fremlægger bevis for, at der ikke er adgang til sådan dækning, eller
 - mindst fire veletablerede eksportører i EFTA-staten dokumenterer, at de er blevet afvist af forsikringssselskaber i forbindelse med konkrete transaktioner.
- (65) Tilsynsmyndigheden vil i nært samarbejde med de pågældende EFTA-stater sørge for, at beslutningerne angående brug af undtagelsesklausulen træffes hurtigt.

5.2. Procedureforenkling

- (66) Alle statsstøtteforanstaltninger omhandlet i disse retningslinjer skal anmeldes til Tilsynsmyndigheden. Ud over de materielle foranstaltninger i disse retningslinjer er Tilsynsmyndigheden fast besluttet på at sikre en hurtig godkendelse af støtteforanstaltninger, der i overensstemmelse med disse retningslinjer træffes for at imødegå den aktuelle krise, forudsat at de berørte EFTA-stater bidrager hertil med et nært samarbejde og alle oplysninger.
- (67) Dette indgår som led i en løbende proces, hvor Kommissionen i øjeblikket er i færd med at foretage en række forbedringer i sine generelle statsstøtteprocedurer for at fremme en hurtigere og mere effektiv beslutningstagning i nært samarbejde med medlemsstaterne. Denne generelle forenklingsspakke skal blandt andet indebære et fælles engagement fra Kommissionens og medlemsstaternes side i at strømline procedurerne i alle faser og gøre dem mere forudselige samt åbne mulighed for godkendelse af ukomplicerede sager på kortere tid.

6. OVERVÅGNING OG RAPPORTERING

- (68) I overensstemmelse med kravene i beslutning nr. 195/04/KOL af 14. juli 2004 om gennemførelsen af de bestemmelser, der er fastlagt i artikel 27 i del II i protokol 3 til aftalen om Tilsynsmyndigheden og Domstolen om fastlæggelse af regler for anvendelsen af artikel 1 i del I i protokol 3 til aftalen om Tilsynsmyndigheden og Domstolen, skal EFTA-staterne indsende årlige rapporter til Tilsynsmyndigheden.

- (69) Inden den 31. juli 2009 skal EFTA-staterne fremsende en liste til Tilsynsmyndigheden over de ordninger, de har indført på grundlag af disse retningslinjer.
- (70) EFTA-staterne skal sørge for, at der opbevares detaljeret dokumentation om ydelsen af støtte efter disse retningslinjer. Denne dokumentation, som skal indeholde alle de oplysninger, der er nødvendige for at fastslå, at alle betingelserne er overholdt, skal opbevares i 10 år og fremsendes til Tilsynsmyndigheden på dennes anmodning. EFTA-staterne skal i særdeleshed have dokumentation for, at de virksomheder, som har modtaget støtte under de foranstaltninger, der er fastsat i punkt 4.2, 4.3, 4.4 og 4.5, ikke var kriseramte pr. 1. juli 2008.
- (71) Desuden skal EFTA-staterne senest den 31. oktober 2009 indsende en rapport til Tilsynsmyndigheden om de foranstaltninger, der er indført på grundlag af disse retningslinjer. Rapporten bør navnlig indeholde oplysninger om, hvorvidt der er behov for, at Tilsynsmyndigheden opretholder de foranstaltninger, disse retningslinjer omhandler, efter den 31. december 2009, såvel som udførlige oplysninger om de positive miljøeffekter af de renteløstede lån. EFTA-staterne skal give disse oplysninger senest den 31. oktober i hvert af de år, hvor disse midlertidige retningslinjer finder anvendelse.
- (72) Tilsynsmyndigheden kan anmode om yderligere oplysninger om den støtte, der er ydet, for at kontrollere, om betingelserne i Tilsynsmyndighedens godkendelsesbeslutning er blevet overholdt.
7. AFSLUTTENDE BESTEMMELSER
- (73) Tilsynsmyndigheden anvender disse retningslinjer fra datoen for deres vedtagelse. Disse retningslinjer er begrundet i de aktuelle ekstraordinære og forbigående finansieringsproblemer affødt af bankkrisen og vil ikke blive anvendt efter den 31. december 2010. Efter samråd med EFTA-staterne vil Tilsynsmyndigheden inden denne dato kunne revidere dem, hvis væsentlige konkurrencepolitiske eller økonomiske hensyn tilsiger det. Hvis det skønnes nyttigt, vil Tilsynsmyndigheden eventuelt også give yderligere klarlæggelser af sin tilgang til bestemte spørgsmål.
- (74) Tilsynsmyndigheden anvender bestemmelserne i disse retningslinjer på alle anmeldte risikokapitalforanstaltninger, hvorom den skal træffe beslutning, efter retningslinjernes vedtagelse, også selv om foranstaltningerne blev anmeldt før denne dato.
- (75) I overensstemmelse med reglerne for vurdering af ulovlig statsstøtte vil Tilsynsmyndigheden i tilfælde af ikke-anmeldt støtte anvende:
- disse retningslinjer, såfremt støtten blev ydet efter deres vedtagelse
 - de retningslinjer, der var gældende på tidspunktet for støttens ydelse, i alle andre tilfælde.
- (76) Tilsynsmyndigheden sørger i nært samarbejde med de berørte EFTA-stater for, at beslutningerne angående de foranstaltninger, disse retningslinjer omhandler, træffes hurtigt, efter at den har modtaget en fuldstændig anmeldelse. EFTA-staterne bør underrette Tilsynsmyndigheden om deres intentioner og planer om at indføre sådanne foranstaltninger så tidligt og så udførligt som muligt.
- (77) Tilsynsmyndigheden vil gerne understrege, at det er en forudsætning for enhver procedureforbedring, at der indgives klare og fuldstændige anmeldelser.
-

BILAG

»Safe harbour«-præmier i henhold til de midlertidige retningslinjer, angivet i basispoint (*)			
Ratingkategori (Standard & Poor's)	Sikkerhedsstillelse		
	Høj	Normal	Lav
AAA	40	40	40
AA+	40	40	40
AA			
AA-			
A+	40	55	55
A			
A-			
BBB+	55	80	80
BBB			
BBB-			
BB+	80	200	200
BB			
BB-	200	380	380
B+			
B	200	380	630
B-			
CCC og derunder	380	630	980

(*) For virksomheder, der ikke har en kredithistorie eller rating på grundlag af en vurdering af deres balance (som f.eks. visse SPV-selskaber eller nystartede virksomheder), kan EFTA-staterne give et nedslag på op til 15 % (25 % for SMV) i den specifikke »safe harbour«-præmie, der er fastsat til 3,8 % i retningslinjerne for statsstøtte i form af garantier. Præmien må dog aldrig være lavere end den, der ville gælde for moderselskabet eller moderselskaberne.